

Eetana Nga Uusu-uusu A Pita

?A tei ni e uusue uusu-uusu ienini?

A Pita nge ngaeta iini aana aawalai pwaaron-goisuli mwana rue a Jisas nge ni e uusue uusu-uusu ienini. Ingeie nga mwane weeweesi maholo a Jisas e haaraie hunie ke lulu i sulie, na ngaeta sata ingeie a Saemon, ta'e a Jisas e niie satai Pita lo'u hunie maholo e ne'ie oto pwaarongoisuli ingeie. A Pita e ne'ie ngaeta na'ohai mwane aana mo pwaarongoisuli, na i purine tahela'inge a Jisas, e ne'ie no'one ngaeta na'ohai mwane aana soihaada'inge i Jerusalem.

?E uusue uusu-uusu ienini hunie kira tei?

A Pita e uusue hunie kira hiiwalaimoli wau aana e lime po'o ni henue i laona aalahanga ni Rom, na si'iri ahutana mo po'o ni henue ngeena kire mani ii'o oto i laona aalahanga ni Taki. E lio mala mo iini a Pita ko uusu-uusu hunire ngeena, kire ka'a ii'o ike aana mo tohungei henue ikire, ta'e kire ii'o mola mala mo awataa aana mo henue aaopa. Na aana ikire mo iinoni a God, kire ii'o mola wau i matolana mo pu'o, oto e tohungei aasa lo'u hunire aana mo pu'o kire ka'a lio saie ike tolaha diana ikire ngeena.

?Nga taa e rau-reu maholo e uusue uusu-uusu ienini?

Mo Rom kire tohungei teunge'inie kira hii-

walaimoli haahie hiiwalaimolinge ikire aana a Jisas, hule aana kire aasie mo iini hunge aada i laona nume ni ho'o, na mo iini hunge lo'u kire horo maesire oto. Oto mo Rom kire tapolie no'one a Pita, na ola mala oono aawalai helisi mwana lime i purine hutelana a Jisas (65 A.D.) nge kire horo maesie. E lio mala a Pita e uusue uusu-uusu ienini aana mo helisi ooreta ingeie i na'ona e mae, ta'e e tohungai aasa huni sai kohie tohungana maholo e uusue.

?E uusue uusu-uusu ienini huni taa?

A Pita ko sare ere ha'asusue mo iini aana soi-haada'inge maholo mwala ko teunge'inire, na e unue hunire uri ma'alana nga taa ke rau-reu lo'u aada, ta'e kire ke ii'o maa'i mola, na kire ke noruto'o mola aana a Jisas, na kire ke maa'oohi susuto'o mola hunie maholo a Aalaha ikie kei ooli lo'u mei. Na mala uri kire kei uure ma'uta'a urine, a God kei toolera ta'au i Lengi hunie kire ke ii'o pe'ie a Jisas aana manikuluha'ana oto di, oto di.

?Nga taa ni mo pweu ni wala i laona uusu-uusu ienini?

sapesalunge, aasanga, ii'onga maa'i, maa'oohinge susuto'o, ii'onga ni menikulu'anga pe'ie a Jisas.

?Nga taa ni mo na'ohai tatala i laona uusu-uusu ienini?

1 Pita 4:7-8, 1 Pita 4:12-14, 1 Pita 5:6-10

?Nga taa ni mo eehu'i ne'isaenga i laona uusu-uusu ienini?

Mei wala ni saediananga

(1:1-2)

Kie ke ii'o diana na kie ke ii'o maa'i ma'alana
aasanga ko hite aaka.

(1:3-25)

A God e lio hilisikie mala mo iinoni ingeie.

(2:1-10)

Kie ke tola i sulie walana a God.

(2:11—3:12)

Taunge'inilaka ko lae oto si'iri, ta'e kie kei ii'o
taane pe'ie a Kraes aana manikuluha'ana.

(3:13—5:11)

Mei wala ni saediananga ooreta

(5:12-14)

Mei Wala Ni Saediananga Mwaanie A Pita

¹ Saediananga mwaanieu a Pita, hurula'aa a Jisas Kraes, huni'omu mo iinoni a God wau aana mo po'o ni henue i Pontas na i Kalesia na i Kapadosia na i Esia na i Bitinia. No ko uusu-uusu weu huni'omu mo iinoni a God nge omu ko ii'o mala mo awataa aana omu ii'o tatanga mola hailiu aana mo po'o ni henue ngeena.

² A God Aamaka e lio hilisi'omu oto uure mai na'o i sulie oala'inge ingeie. Na Li'oa Maa'i e lae pe'i ha'amaa'i'omu oto mai hunie omu ke ii'o maa'i, hunie omu ke lulu i sulie a Jisas Kraes. Lotohilemiu e lae aana apune, aena aana maenga ingeie oto uuraa'inge nge ko da omu ii'o rere'a mwaanie ooraha'aa.†

---

† **1:2** 1:2 I tehula'ana apune mo ola mauri aana uuraa'inge, a God e niie haiholota'inge huni ha'a-uurie mo iinoni ingeie (leesie Eksodas 24:3-8), na mei epu aana uuraa'inge e da mwala e ii'o maa'i i maana God (leesie Hibru 9:13-14).

No ko eitanaie a God uri hahu'ana manata-diananga na hanuelamanga ingeie ke ii'o pe'i'omu taraure'i.

Kie Ke Maa'oohi Susuto'o

Hunie Hahu'ana Haiholota'inge

Ke Oa Hunikie

³ E hahu'ei diana hunie kie ke paalahea God, Aamana Aalaha ikie a Jisas Kraes. Aena aana aamasinge ingeie hunikie mone e ha'ahutekie lo'u hunie mauringe haalu. Oto i tehula'ana ta'ela'inge a Jisas Kraes mwaanie maenga, nge kie to'o aana mei heiholota'inge diana nge kie tohungēi noruto'o oto aana. ⁴ Aena urinena a God e si da hunie omu ke helesie mo niinge diana ingeie huni'omu. Mo tohungēi niinge diana ngeena kire sa'a ai'aa lo'u aana nga maholo, wa kire ke aaela lo'u, wa kire ke waa, ta'e kire ii'o aakau mola loosi'omu ta'au i Lengi. ⁵ Omu hiiwalaimoli oto aana God, na ingeie ni ko lio i suli diana aamiu oto aana nanamanga ingeie. Ke lio i suli'omu lai hule aana dinge ooreta, maholo nge a God kei haata'inie hunie walumalau uri ingeie ni ko ha'a-uuri'omu. ⁶ Aena urine omu ke ile-ilenimwa'e mola, ma'alana uri omu ko sapesalu aana kele maholo ienini i tehula'ana walu ola e aasa nge ko lae pe'i oohongi'omu. ⁷ Walu ola urine, mo ola mola huni leesie uri hiiwalaimolinge i'omu e to'ohuu taane. Hiiwalaimolinge i'omu ngeena e kele urihana kol nge holitana e paine. Aana kire sai esu oto hiito'o aana kol lae hule aana kire sai ne'ie i laona dunge paine hunie ke aahe, hunie

kire ke toolea tohungēi kol nge e manola, na nga mei mada ha'ike lo'u pe'ie.† Mo aasanga ko deu urine no'one aana hiiwalaimolinge i'omu ngeena, ta'e hiiwalaimolinge i'omu e tohungēi hi'e lo'u liutaa aana kol ngeena nge hule aana kei ei'aa mola. Oto mala uri hiiwalaimolinge i'omu ke susu ma'alana mo aasanga uri taa ko hite aamiu, nge mwala kei tohungēi ha'apaina'a'omu na kire kei soi ha'amanikulu'a'omu na kire kei lahe'omu oto hiito'o aana maholo a Jisas Kraes kei ooli lo'u mei. ⁸ Nou saie taane uri omu ka'a leesie ike a Kraes, ta'e omu tohungēi manata diana mola hunie. Na ma'alana omu ka'a sai leesie ue aana maholo ienini, ta'e omu ko lae pe'i hiiwalaimoli mola aana pe'i ilenimwa'enga paine oto liutaa. Ilenimwa'enga i'omu e lae oto i peine liutaa na e manikulu'e, na hule aana nga mo wala kire ka'a adona ike haata'inilana ilenimwa'enga paine i'omu ngeena. ⁹ Na e lae oto urine, aena aana a God ko lae pe'i ha'a-uurie mauriha'amiu aana omu hiiwalaimoli aana.

¹⁰ Mo propet oto i na'o kire unu tahanga'inie taane uri a God kei tohungēi ha'adiana'a'omu pe'ie manata-diananga oto paine. Na suli maholo

---

† **1:7** 1:7 Kire sai esuie mo ola oto hiito'o huni oopaa tohungana kol mwaanie mo heu ta'e wau nge kol e nanako aani maholo kire elie mwaanie mwakano. Kire ko makakasie mo heu nge kol e ii'o aani, oto kire ko oopaa mo makaka'ai heu mwaanie kol. Mango urine kire ko ne'ie kol i laona dunge hunie ke aahe. Maholo kol ko aahe, nge mo ola mada'a nge ko ii'o pe'ie kol ngeena kire ko menu-menu, na tohungēi kol ko oore mola i kaka'ona. Nge aasanga ko deu urine no'one aaka huni ta'aasie mo tolahai ola aaela mwaanie mau-meuringe ikie, hunie hiiwalaimolinge to'ohuu mola ke oore i laona mau-meuringe ikie.

kire saa-saaie mo Uusu-uusu Maa'i, kire haitale waa'ini'ini i laona mo Uusu-uusu Maa'i uri hunie kire ke lio saie tala uri taa nge a God kei ha'a-uuri'omu aana. ¹¹ Li'oa a Kraes e ii'o i lalo aada, na e lae pe'i unu tahanga'inie oto oodoire uri a Kraes kei hola'i sapesalu ke'u hiito'o, na oto lo'u i puri, ke si hele aana manikulu'anga ingeie. Ta'e mo propet kire ka'a tohungai saie ike walu ola ngeena kei reu uri taa, na kire dau-deu aahonga ni heitale i sulie uri maholo uri taa ni mei olana kei reu, na hunie a tei. ¹² Oto a God e haata'inie hunie mo propet uri mei wala to'ohuu nge kire ko lae pe'i taroha'inie ngeena, e ka'a mei ola ike mola huni pe'ire maraada, ta'e mei ola oto huni pe'ilemiu aana ni ngeena. Na Li'oa Maa'i nge a God e uusunge'inie mai, e niie oto nanamanga hunie ngaeta mwala si'iri, uri hunie kire ke taroha'inie Tataroha Diana ngeena huni'omu. Na aana walu ola ngeena e tohungai diana na e manikulu'e oto liutaa, nge hule aana mo ensel ta'au i Lengi na ikire no'one kire ko sare sai diana aana Tataroha Diana ngeena.

O Ke Ii'o Maa'i

¹³ Oto i tehula'ana walu ola ngeena, nge omu ke dau aakau eemiu maraamiu huni esuie mo ola diana, na omu ke kineta'inie tolahamiu mwaanie aaelanga. Na omu ke tohungai noruto'o mola aana God, na maa'oohi-susuto'onga i'omu ke ma'uta'a i lengine niinge diana nge a God kei niie huni'omu aana maholo a Jisas Kraes kei ooli lo'u mei. ¹⁴ Hola'ina'o, maholo na omu ka'a sai diana aana ue nga mei ola, omu talei lae ta'ewau oto mola i sulie saemiu. Ta'e omu ke su'uri lae lo'u

i sulie mo saehanalinge aaela i'omu ngeena. ! Su'uri lo'u! Ta'e aana maholo ienini omu ke tola i sulie oto a God mala mo mwela diana ingeie.

¹⁵ A God nge e soi'omu mei i saana, e maa'i. Oto i'omu, omu ke urine no'one. Omu ke ii'o maa'i oto aana ahutana mauriha'amiu, ¹⁶ aana a God e unue oto uuri, *Omu ke ii'o maa'i, aena aana ineu nou ii'o maa'i.* *Levitikas 11:45*

¹⁷ Omu ko haa-haara'inie a God uri ingeie oto Aamamiu, na e to'ohuu oto. Ta'e aama-aamasito'o aana uri e ka'a sai rara haahie ike mola nga iini. Aana ingeie ko lei sada mola aana ahutana iinoni i sulie helelada. Aena urinena, maholo omu ko meu-meuri ue mai laona walumalau, nge omu ke ii'o diana oto mai laona walumalau pe'i ha'ama'unge aana taraure'i. ¹⁸ Omu saie ka'u oto uri a God e holi eeliho'i oto aamiu mwaanie mo tolakai ola aaela nge omu too-toole'i mei mwaanie mo weuwemiu oto wau i na'o. Na e ka'a holi eeliho'i ike aamiu aana nga mei ola nge e sai aaela mola mala siliva wa kol. ¹⁹ !Ha'ike! E holi eeliho'i eemiu aana tohungana apune a Kraes, aana a Kraes e mae honotamiu urihana nga kele kalei sipu aana uunu-olanga. Na mala kire ko lio hilisie nga kele kalei sipu e ka'a to'o aana ike nga mei ola ke aaela aana hunie uunu-olanga, nge e urine no'one aana a God e lio hilisie a Kraes. ²⁰ Maholo na a God e ka'a ha'aholaa ue walumalau, e pwani lio hilisie oto a Kraes hunie ke ha'a-uuri'omu urine. Na aana maholo ienini nge e ka'a tewa oto hunie walumalau kei mango, a Kraes e pwani lae oto mai huni esuie leune huni'omu. ²¹ I tehula'ana Kraes mone omu hiiwalaimoli aana a God. Na aena aana a God e ta'e aaliho'i aana a Kraes

mwaanie maenga na e niie manikulu'anga nana, nge omu sai diana aana uri omu sai hiiwalaimoli oto to'ohuu aana a God na noruto'onga i'omu aana haiholota'inge ingeie kei oa to'ohuu taane.

²² Oto i tehula'ana omu tola i sulie mo wala to'ohuu aana Tataroha Diana ngeena, omu da oto mauriha'amiu e rere'a mwaanie ooraha'aa eena, na omu sai manata diana oto hunie mo eesimiu maa'i. Aena urine, omu ke mana-manata diana oto huni'omu heiliu aana ahutana saemiu. ²³ Iau, omu ke tete'urine aena aana omu hute haalu hunie ii'onga haalu. Walana God e si esuie omu ko hute hunie ii'onga haalu ngeena, na mei wala ngeena mei ola nge e ka'a sai mae ike, ta'e e ii'o huu oto di na oto di. ²⁴ Mo Uusu-uusu Maa'i e unue uuri, *Ahutana mwala kire urihana mola hahalisi, na manikuluha'ada e urihana no'one mola tatakana hahalisi. Aana hahalisi e sai mae mola, na tatakana e sai eehuhu mola.* ²⁵ *Ta'e walana a Aalaha e ii'o huu oto.* *Aesaea*

40:6-8 Na mei wala ngeena oto Tataroha Diana nge taroha'inilana e lae oto huni'omu.

2

A God E Lio Hilisikie Hunie Kie Ke Ne'ie Mo Inoni Ingeie

¹ Oto aena urinena, mwaanie omu he'i lulu i sulie lo'u mo ne'isaenga aaela huni waelie ngaeta iini. Omu ke su'uri he'i eero lo'u, na omu ke su'uri lupwe'i eeroa mwala, na omu ke su'uri saehanalie mo ola ngaeta iini, wa omu ke lae pe'i ere aelasie ngaeta mwala. ² Ta'e omu ke urihana mola mo kele wee-wee nge kire si hute na kire saeto'o aana susunge oto hiito'o. Aana

i'omu no'one, e malisine omu ke tohungēi saeto'o aana ha'a-uusulinge a God mala kele wee-wee e tohungēi saeto'o aana ewei susu. Aana ha'a-uusulinge a God e sai pe'i'omu hunie omu ke pai-peine diana aana mo tolaha diana a God i laona mauringe haalu ngeena nge a God e si niie namiu aana e ha'a-uuri'omu. ³ Omu ke lulu i sulie ha'a-uusulinge ingeie urine aana omu lio oodoie oto tolahana a Aalaha, na omu saie oto uri e diana oto liutaa.

⁴ Oto omu ke lae mai saana a Aalaha ikie aana ingeie oto aahu'ine ahutana maurihe. Ingeie e urihana hau diana hunie poo-pootana nume. Mwala tou-tohu nume kire sere'inie hau ngeena, ta'e a God oto e lio hilisie hunie ke ne'ie poo-pootana nume ingeie, na e tohungēi lio diana oto i maana. Oto i'omu nge omu ko lae mai i saana Aalaha ikie hunie omu ke to'o aana oto tohungēi meurihe mala ingeie, nge omu ke toli'aasi'omu oto ta'ingelu hunie a God. ⁵ Urine i'omu no'one omu ke urihana mo heu hunie nume a God. Na ne'isaenga aana nume a God oto ahutana mo iinoni nge kire ko lulu i sulie aana nanamanga a Li'oa Maa'i, nge soihaada'inge a God otona. I'omu aana soihaada'inge a God, omu meni ne'ie oto mwala maa'i nge kire sai lae oodo ta'au i na'ona a God huni uunu-uunu ola i saana. Iau, omu meni ne'i pris oto, na aana pe'inge a Jisas Kraes mone, mo ola diana omu ko esui'i nana kire ne'ie mo uuraa'inge nge a God ko ilenimwa'e haahi'i ngeena. ⁶ Ahutana walu ola ngeena kire mani to'ohuu oto, aena aana i laona mo Uusu-uusu Maa'i, a God e unue uuri, *!Lio ka'u! Nou lio hilisie oto tohungana ho heu, na no ko ha'a-uuresie oto*

i Jerusalem mala poo-pootana nume. Na ta'ena nga iini ko hiiwalaimoli aana, e sa'a noru dile ike aana.

Aesaea 28:16 ⁷ Na huni'omu mo iini omu hiiwalaimoli, hau ngeena tohungēi ola diana oto liutaa, aena aana a Jisas oto ni ngeena. Ta'e e ka'a ne'ie ike nga mei ola diana i maana mwala nge kire ka'a hiiwalaimoli aana. Na mo Uusu-uusu Maa'i e ere lo'u i sulie hau ngeena aana e unue no'one uuri, *Hau nge mwala tou-tohu nume kire leledie ka'u, e si lae mai ne'ie na'ohai heu oto aana poo-pootana nume.*

Sam 118:22 ⁸ Na aana ngaeta leu lo'u, mo Uusu-uusu Maa'i e ere lo'u i sulie uuri, *Hau ngeena oto ola huni ha'ataroa mwala, na kire sai domu aela i tehula'ana.*

Aesaea 8:14 Kire ko domu aela urine, aena aana kire ka'a tola ike i sulie walana God. Na mwala hai-heitohe urine kire kei domu aela oto urine, aana ta'a-ta'a tala mola hunie ha'amangolada.

⁹ Ta'e i'omu oto, a God e lio hilisi'omu nana. I'omu oto mo pris a Inemaui, na i'omu oto mwala maa'i ingeie. I'omu oto mo tohungēi iinoni a God maraana, nge e lio hilisi'omu huni taroha'inie tolahai esunge diana ingeie. Aana a God oto e soi'omu mei mwaanie rodohono na omu lai sili i laona raa-raa ingeie e manikulu'e.

¹⁰ Oto wau i na'o, i'omu nga mwala a God ha'ike na omu ka'a manata'inie ike aamasinge a God. Ta'e aana maholo ienini, omu ne'ie tohungēi iinoni a God oto to'ohuu, na a God ko tohungēi aama-aamasi'omu na ko sae-sae diana oto liutaa haahi'omu.

Kie Ne'ie Oto Mo Koni-konihe A God

¹¹ Maeni iinoni maa'i, i'omu nga mo iinoni ni welumalau ha'ike na omu ii'o mola mai mala mo awataa, na tohungēi hēnue i'omu oto ta'au i Lengi. Aena urine no ko unue oto huni'omu uri omu ke su'uri lae lo'u i sulie mo saehanalinge aaela i'omu. Aana mo ne'isaenga aaela ngeena kire sai ooho honosie mauriha'amiu. ¹² Oto omu ke lio-lio talamiu i matolana mo iinoni ni welumalau aana kire ko sare ha'a-ha'apeli'omu haahie mo ola hunge. Ta'e omu ke ii'o oodota'i mola tarau hunie kire ke leesie tolahamiu e oodota'i. Omu ke tete'urine hunie maholo aasanga kei hite aada, ikire no'one kire ke si hiiwalaimoli, na kire ke soi ha'amanikulu'aa a God haahi'omu.

¹³ Oto lo'u, i tehula'ana omu hiiwalaimoli mone oto aana Aalaha, omu ke tola i sulie oto mo ha'atolanga aana mo lehu omu ii'o aani ngeena. Omu ke tola i sulie oto inemauri peine ni Rom nge e paine liutaa haahie aalahanga kie ii'o aana. ¹⁴ Na omu ke tola i sulie oto no'one mo na'ohai mwane nge inemauri peine ngeena e lio hilisire hunie kire ke lio i sulie ngaeta mo po'o ni hēnue. Aana asunge ikire oto hunie kire ke ha'aloie mwala nge kire ko waelie mo ha'atolanga, na kire ke lahea mwala nge helelada e tohungēi diana. ¹⁵ Aana a God e saeto'o aana omu ke asuie mo ola e diana na e oodota'i, aana urine omu sai uure honosie mo erenga hero-hero'a mwala ko talei unu'i mola aena aana kire ka'a saie nga mei ola diana. ¹⁶ A God e luhesi'omu oto mwaanie ha'aletehinge haahie mo ooraha'aa i'omu, ta'e mwaanie omu lo'onga'inie uri omu ko ii'o luheta'i urine, nge omu sai deu ta'ewau

mola mala saemiu huni lae i sulie tata'alanga. !Ha'ike! Ta'e aana omu ii'o luheta'i mwaanie nanamanga aana ooraha'aa, nge omu ke ii'o oto mala mo tohungai koni-konihe a God. ¹⁷ Na omu ke ha'ama'u aana ta'ena nga iinoni, na oto liutaa omu ke mana-manata diana hunie mo eesimiu maa'i. Iau, mala nou unue ka'u, omu ke ha'ama'u aana inemaui peine ni Rom, ta'e omu ke ha'ama'u aana a God oto liutaa.

Kie Ke Heimaanie Tolahana Kraes Maholo E Sapesalu

¹⁸ I'omu mo koni-konihe, omu ke tola i sulie mo poro paine i'omu pe'i ha'ama'unge aada oto to'ohuu. Mwaanie omu ha'a-ha'ama'u mola aana mo poro paine nge kire diana huni'omu, ta'e omu ke ha'ama'u no'one aana mo iini nge kire aaela huni'omu na kire ko deu rarahi'omu. ¹⁹ Mala uri kire ko ha'aloi'omu mola mwaakule na omu ka'a dau aelasia nga mei ola, ta'e omu ko ii'o rako mola aena aana omu ko lo'onga'inie a God, nge a God kei ha'adiana'a'omu taane haahie. ²⁰ Ta'e mala uri ha'aloilemiu ko lae haahie nga mo ola omu deu aelasi'i to'ohuu, nge ma'alana omu ke ii'o rako uri taa, ta'e omu ke su'uri lo'onga'inie uri nga ha'adiana'anga kei lae huni'omu. Ta'e mala uri omu ko ii'o rako maholo omu ko sapesalu haahie nga mo ola diana omu esui'i, nge a God kei ha'adiana'a'omu haahie leune. ²¹ Iau, omu ke tete'urine aana a God e soi'omu oto huni esunge urine, na hule aana a Kraes e lae pe'i sapesalu oto liutaa i tehula'amiu urine no'one. Oto e haata'inie uuri-uurite ngeena huni'omu ni uuri i sulie. ²² Nga taa mo Uusu-uusu Maa'i e unue i sulie a Kraes e to'ohuu, aana e te'uri, *E ka'a asuie*

ike nga mei ola aaela, na nga mei wala ni eeronga e ka'a maau ike mwaanie ngidune. Aesaea

53:9 ²³ Na maholo mwala kire ere aaelasie, e ka'a ere aaela ike oolisire. Maholo kire tohungēi ha'asapesalu'aa e ka'a ha'ama'usire ike, ta'e e noruto'o mola aana God, iini e sai leie mo iinoni aana tala e oodo. ²⁴ Oto maholo a Kraes e lae huni mae i lengine po'u-po'u e toolea no'one oto mo ooraha'aanga ikie i sapena. Ha'aloilana e lae haahie mo ooraha'aanga ikie urine hunie kie ke mae mwaanie ooraha'aa, ta'e kie ke mauri lo'u huni ii'o oodota'i tara'asi. Na i tehula'ana mo malaka i sapena ngeena, nge ha'a-uurilaka e si lae. ²⁵ Hola'ina'o omu urihana mo sipu e takalo ka'u, ta'e maholo ie omu eeliho'i lo'u mei huni lulu i sulie a Kakalihe nge e sai lio i sulie mauriha'amiu.

3

Poro Na Hu'e Ke Tohungēi Ne'isae Paine Aadarue Hai Liu

¹ Na i'omu mo hu'e no'one, omu ke tola i sulie mo poro i'omu. Urine, ma'alana poro i'oe e ka'a hiiwalaimoli ike aana God, ta'e ohe tolahamu kei ha'a-aali'ue mai takoie hiiwalaimolinge. E ka'a ilisie ike uri o ke haro unue lo'u nga mei ola hunie, ta'e poro i'oe kei hiiwalaimoli mola ² aana kei leesie tolahai iinoni diana i'oe na uri o ko tohungēi ha'ama'u aana a God. ³⁻⁴ Oto o ke ari'apasie hunie uri tolahamu ke tohungēi lio diana, na mwaanie o totolahi'e uri hunie sapemu ke lio diana aani hirosilana iihune pwaumu, wa aani ho'osilana mo leunihe aani ola wana-wana mala kol, wa aani ho'osilana mola mo tohungēi

to'oni diana. Ta'e oto liutaa o ke ari'apasio nga taa e ii'o i laona manatamu ke lio diana. Mo tolakai ola mala ha'amwai-mwei'anga na manekonga kire lio diana oto tarau, na mei meuringe urine oto ni e tohungai lio diana i maana God. ⁵ Oto wau i na'o, mo hu'e maa'i nge kire noruto'o aana God, kire ha'alaunire urine aani tola i sulilana mo poro ikire. Na urine nge kire tohungai lio diana oto liutaa. ⁶ A Sera oto waite ngaeta iini ko haata'inie tala diana hunikie, aana e tola i sulie a Ebrahim poro ingeie, na hule aana e haara'inie aana aalaha ingeie. Oto mala uri i'omu mo hu'e, omu kei lae pe'i esu diana urine na uri omu ka'a ma'u-me'u ike, nge omu ko uusulie a Sera oto to'ohuu na a God ko ilenimwa'e haahi'omu mala e ilenimwa'e ka'u haahie a Sera.

⁷ Oto lo'u, i'omu mo poro, omu ke ii'o pe'ie mo hu'e i'omu pe'i ha'ama'unge aada, na omu ke aamasito'o aana uri kire ka'a a'aila'a ike mala i'omu mo mwane. Omu ke ha'ama'u aada i sulie a God e haiholota'inie no'one hunire uri kire kei hele tararuru aana niinge ni meurihe ingeie pe'i'omu. Oto e lae oto i diana liutaa uri hunie omu ke lio i suli diana aada, mwaanie nga mei ola e liu honosie mo aarenga'inge i'omu.

*Kie Ke Lae Pe'i Esuie Mo Ola Diana Ma'alana
Kie Ke Sapesalu Haahi'i*

⁸ Leu ooreta no ko unue mola uri omu ke mani to'o aana mola ta'a-ta'a mei sae, na omu ke aama-aamasi'omu heiliu. Omu ke mana-manata diana huni'omu heiliu mala mo mwaasine. Omu ke sae-saediana huni'omu heiliu, na omu ke ha'amwai-mwei'a'omu maraamiu. ⁹ Maholo nga

iini ko deu hu'isi'omu aana nga mei ola aela, omu ke su'uri oolisia lo'u hunie. Na maholo nga iini ko ere aelasia'omu, omu ke su'uri he'i ere aelasia lo'u. !Ha'ike! Ta'e omu ke ha'adiana'ara mola, aana a God e soi'omu mei i saana hunie omu ke dau urine, na hunie omu ke helesie ha'adiana'anga ingeie haahie. ¹⁰ Oto mala mo Uusu-uusu Maa'i e unue uuri, *Nga iini ko heri hunie mauringe diana na uri hunie ke ii'o ni ilenimwa'enga mola i suli dinge, nge ke kineta'inie meana mwaanie erenga aela, na ke su'uri unu-unue nga mei wala ni eeronga.* ¹¹ *Ke toli'aasie oto mo tolahai ola aela ingeie, na ke lulu i sulie oto mola mo tolahai ola diana, na ke ari'apasie uri ke ii'o ni henuelama pe'ie ahutana mwala.* ¹² *Aena aana a Aalaha e sai lio ahuiie mola mwala e oodota'i, na e sai rongo hunie mo aarenga'inge ikire. Ta'e a Aalaha e aatopuri mola aana mwala nge ko lae pe'i esuie tata'alanga.* *Sam 34:12-16*

¹³ ?Oto mala uri omu kei lae pe'i esuie mo ola diana, a tei kei waeli'omu? ¹⁴ Ta'e ma'alana uri omu ko sapesalu i tehula'ana oodota'inge, omu ke ile-ilenimwa'e mola aana a God kei haro ha'adiana'a'omu taane. Oto omu ke su'uri tolahi'e i sulie mei sapesalunge, na omu ke su'uri me'ute'inie nga iini. ¹⁵ Ta'e omu ke ne'isae ha'ama'u mola aana Kraes mala Aalaha i'omu. Na omu ke ii'o aakau mola taraure'i huni aalamie mwala nge kire ko dodolosi eemiu i sulie hiiwalaimolinge i'omu aana a Kraes, na mei diananga uri taa omu ko maa'oohi susuto'o huni toolea mwaanie. ¹⁶ Ta'e omu ke aalamire aani sae maneko pe'i ha'ama'unge aada. Omu ke ii'o oodota'i taraure'i hunie manatamiu ke

taha mola. Urine mo iinoni nge kire ko ere-ere aelasi'omu kire kei masa i sulie nga taa kire ko unu-unue ngeena, aena aana ahutana mwala kei leesie mo ola diana omu ko esui'i aana omu ko lulu i sulie a Kraes. ¹⁷ Mala uri omu ko sapesalu i tehula'ana omu ko tola i sulie a God, nge e diana mola. Leune e diana liutaa aana omu ko sapesalu aena aana omu ko esuie mo ola aela. ¹⁸ Aamasito'o ka'u aana uri a Kraes e sapesalu na hule aana e mae. Ingeie, e ka'a mae ike i tehula'ana nga mei ola aela e asuie, aana ingeie iini oodota'i a God, ta'e e mae mola honotaka mo iinoni kie ka'a oodota'i. E mae hauta'ai hunie ke toolekie aaliho'i lo'u mei i saana God, ta'e Li'oa Maa'i a God e ta'e aaliho'i lo'u aana hunie maurihe huu, na e sa'a roro'a ni mae lo'u. ¹⁹⁻²⁰ Iau, e mauri eeliho'i lo'u, na ko lae-lae ue pe'ie ta'a-ta'a mei esunge ingeie mala waite maholo e lae aana nanamanga a Li'oa huni laeliwala hunie mo iini aana pongine a Noa maholo e asuie haka. Ma'alana mwala aana maholona kire tohungai aela oto liutaa, ta'e a God e talei maa-maa'oochie mola kire ke aali'u mei takoie. Ta'e kire hai-heitohe mola na si'iri mauriha'ada e ii'o oto mola i nume ni ho'o. Maholo lue-lue paine e tola, e walu aata iini aada mola kire ta'e i laona haka hunie ha'a-

uurilada ke lae mwaanie kire inu.† ²¹ Na ha'a-
uurilada ngeena, nga tolimaa aana ha'a-uurilaka
nge ko lae mai hunikie aana loto-maa'inge. Loto-
maa'inge nge ko ha'a-uurikie ngeena e ka'a ne'ie
ike mei ola mola aana wai ko hoda aasie mo
mada mwaanie sapeka, ta'e kie ko loto maa'i oto
to'ohuu maholo kie haiholota'inie hunie a God
aani sae manola uri kie kei lulu i sulie oto aani
noruto'onga aana. Na loto-maa'inge urine e to'o
aana nanamanga huni ha'a-uurikie aena aana a
Jisas Kraes e ta'ela'i eeliho'i mwaanie maenga.
²² A Jisas e tahela'i oto i Lengi, na e ii'o oto
i pwalo-pwalona God aana leu e nanama oto
liutaa. Na aana a Jisas e to'o aana ii'o-ii'oha oto
paine ngeena, nge ko aalaha oto haahie mo ensel
na mo aakalo na mo inemaui na mo aalaha, na
haahie ta'ena nga ola e nanama lo'u.

4

Mau-meuringe Ikie Ke Aaopa Mwaanie Mau- meuringe Mo Pu'o

¹ Maholo a Kraes e ii'o ue mai laona
walumalau, e sapesalu oto liutaa i tehula'amui.

---

† **3:19-20** 3:19-20 Erenga ni Krik e ka'a matapwa ike i leu, na ohe
mo tatala ienini kire to'o aana ne'isaenga uuri. "Aana nanamanga
a Li'oa ngeena a Kraes e lai taroha'i hunie mo li'oa nge si'iri kire
ii'o i nume ni ho'o uri e tohungi a'aila'asire mango oto. Mo li'oa
ngeena kire ka'a sare tola i sulie ike a God oto i na'o aana pongine
a Noa, maholo e asuie haka. Ma'alana mwala aana maholona
kire tohungi aeala oto liutaa, ta'e a God e maa'oohie mola kire
ke aali'u ke'u takoie. Ta'e kire hai-heitohe mola na maholo lue-lue
paine e lae mai, e walu aata iini aada mola kire ta'e i laona haka
hunie ha'a-uurilada ke lae mwaanie kire mae."

Oto aena ngeena, i'omu no'one omu ke ha'a-a'aila'aa ne'isaenga i'omu na omu ke ii'o aakau mola tarau huni sapesalu no'one mala ingeie. Aena aana nga iini ko sapesalu aana sapena i tehula'ana a Kraes ko haata'inie uri e aali'u oto to'ohuu mwaanie ooraha'aa. ² Oto maholo omu ii'o ue mai i laona walumalau ie, omu ke su'uri lulu i sulie walu ola aaela mola mala saemiu. ! Su'uri! Omu ke lulu i sulie mola nga taa a God e saeto'o aana. ³ Hola'ina'o, omu tohungai lae tewa aani lulu i sulilana tolahana mo pu'o aana omu mai-mesi ka'u pe'ie ta'ena nga iini, na omu heri-heri hunie ka'u mola aaelanga. Omu mehiri ka'u tarau aani inu wei ni pweunge, na omu eu'esuie ka'u mo houlaa paine huni inu-inu ni pweu na huni deu aaela mola aani. Na omu lae no'one pe'ie tolahai ola e lio mama'ela'a ngeena aana omu palo-paloo ka'u mo god eero-eero. ⁴ Ta'e maholo ienini mo malahumiu oto i na'o kire ko tohungai pangata'ini'omu aana omu ka'a sare lae lo'u pe'ire huni deu i sulie mo tolahai ola aaela ngeena. Oto kire ko ere tataa'ini'omu oto. ⁵ Ta'e mwaanie omu rongo hunire, aana a God kei haro leire taane haahie leune. Aana a God kei leie taane ahutana mwala, mo iini e mauri ue na mo iini e mae oto. ⁶ Aena leune ka'u laeliwalanga aana Tataroha Diana e haro lae hunie mwala oto waite nge kire ai'aa oto mwaanikolu si'iri. Aana maholo kire mau-meuri ue, leilada e lae oto, na sapeda e mae oto. Ta'e ma'alana kire mae oto aana sape, kire to'o aana oto maurihe huu pe'ie a God ta'au i Lengi.

⁷ Maholo ie ko kara'inie oto ha'amangolana ahutana walu ola. Oto omu ke lo'o-lo'onga'i

diana na omu ke kineta'inie tolahamiu mwaanie nga mei ola e waelie aarenga'inge i'omu. ⁸ Mei na'ohai ola e malisine omu ke asuie oto uri omu ke mana-manata diana to'ohuu huni'omu heiliu, sulie tolahai ola urine nge e sai da omu ke sae'aasie mo roro'anga i'omu heiliu no'one huni'omu. ⁹ Na mala uri nga iini e hiiwalaimoli ko saeto'o aana nga mei ngeulaa wa nga leu ni ii'o, nge omu ke tolakonie aana mo nume i'omu pe'i ilenimwa'enga. ¹⁰ Iau, omu ke pe'i'omu heiliu, aana a God e niie oto hunie ta'ena nga iini eemiu mei nanamanga huni deu esunge nana. Oto ta'ena nga iini eemiu ke asu diana aana taungei nanamanga a God e niie oto nana, hunie mo niinge hai aaopa'i nge a God e nii'i nana soihaada'inge ke mani eehu diana. ¹¹ Ta'ena nga iini eemiu nge a God e niie oto nanamanga nana huni laeliwala, nge ke laeliwala oto mola i sulie mo wala nge a God e nii'i mei hunie. Na ta'ena nga iini eemiu nge a God e niie nanamanga huni pe'ie mwala, nge ke pe'ie mwala oto to'ohuu aana nanamanga nge a God e niie hunie. Oto i tehula'ana mo esunge diana urine, mwala e sai paalahea God aana satana Jisas Kraes. Na ingeie oto e to'o aana ahutana manikulu'anga na sakanga oto di, oto di. Iau, ke urine oto.

Kie Kei Sapesalu Mala A Kraes

¹² Maeni iinoni maa'i ineu, maholo ienini omu ko tohungei sapesalu oto hiito'o aana mo ola ko lae pe'i hite aamiu. Mwaanie omu pangata'inie walu ola urine na omu lo'onga'inie uri walu ola ngeena ke su'uri hite aamiu. !Ha'ike! ¹³ E diana uri hunie omu ke ile-ilenimwa'e mola,

aana omu ko sapesalu oto no'one mala a Kraes e sapesalu ke'u. Aena leune omu kei ilenimwa'e no'one aana maholo a Kraes kei lae mai pe'ie manikuluha'ana God. ¹⁴ Oto mala uri mwala ko ha'asapesalu'a'omu i tehula'ana omu ko lulu i sulie a Kraes, omu ke ile-ilenimwa'e mola haahie. Omu ke ilenimwa'e mola aena aana mei tolahai sapesalunge i tehula'ana a Kraes nge ko haata'inie uri Li'oa Maa'i a God e ii'o oto aamiu to'ohuu na kei haro niie manikulu'anga huni'omu. ¹⁵ Ta'e nga iini ke su'uri lo'onga'i uri a God ke ha'adiana'aa aana ko sapesalu haahie mei ola aela e asuie. Oto omu ke kineta'inie tolahamiu mwaanie ta'ena nga aaelanga mala horonga wa pelinge wa laenga hailiu i saana mwala huni waelie mo esunge ikire, wa ta'ena nga ola nge ko deu hu'isie mo ha'atolanga. ¹⁶ Ta'e mala uri nga iini ko sapesalu i tehula'ana ko lulu i sulie a Kraes, nge ke su'uri masa haahie leune, ta'e ke paalahea mola a God aena aana mwala kire lio saie oto uri ingeie ngaeta iini a Kraes. ¹⁷ Maholo e hule oto hunie leinge a God kei aehota, na kei aehota oto pe'ie mwala aana uluhe ni iinoni ingeie.† Na aana leinge ngeena ko aehota pe'ikie mwala ingeie, nge kie saie oto uri leinge a God kei aela oto liutaa hunie mo iini nge kire ka'a hiiwalaimoli ike aana Tataroha

---

† **4:17** 4:17 Leinge ikie mo kalena God ngeena ko ha'a-a'aila'aa hiiwalaimolinge ikie, na a God e uusunge'inie sapesalunge urine hunie ke ha'arere'aa soihaada'inge ingeie. Leesie Palonga 5:1-11, na Hibru 12:5-11, na 1 Korinit 11:31-32. Ta'e leinge nge kei hite aana mo iini kire ka'a manata'inie ike a God kei tohungei aela oto lo'u liutaa. Leesie 2 Tesalonaeka 1:8-9, na Haata'inge 20:15.

Diana. ¹⁸ Aana mo Uusu-uusu Maa'i e unue uuri, ?*Mala uri ha'a-uurilana kira oodota'i e ka'a mwada'u ike, nge kei uri taa hunie kira ooraha'aa nge kire ka'a manata'inie ike a God?* *Proverbs*

11:31 ¹⁹ Oto maholo omu ko sapesalu aena aana oala'inge a God mone e lae oto urine, nge omu ko sapesalu i sulie oala'inge ingeie, na omu ke su'uri aakohe mwaanie asunge diana, ta'e omu ke toli'aasie mauriha'amiu i nimana God. Ingeie oto e ha'ahola'omu, na e sa'a pulongosie ike mo heiholota'inge ingeie huni lio i suli'omu.

5

Kie Ke Su'uri Tooha'inikie, Ta'e Kie Ke Noruto'o Mola Aana Nanamanga A God

¹ Oto no ko sare unue ngaeta mei wala ni ha'ananaunge huni'omu mo na'ohai mwane aana soihaada'inge. Ineu ngaeta na'ohai mwane aana soihaada'inge no'one mala i'omu, na hule aana nou sai ere ha'awalaimoli'aa uri Tataroha Diana i sulie a Kraes e to'ohuu aana ineu maraaku nou leesie ka'u sapesalunge a Kraes. Na nou saie uri ineu no'one ne kei to'o aana manikulu'anga a God aana maholo a Kraes kei ooli lo'u mei. ² Oto no ko sare ha'ananau'omu uri omu ke lio i suli diana aana mo iinoni nge a God e ne'ire i laona nimemiu huni lio i suli diana aada mala kakali sipu ko lio i sulie amaa ni sipu ingeie. Oto omu ke lio i suli diana aana soihaada'inge a God oto aani mwa'e-mwa'enga mala e saeto'o aana omu ke asuie. E ka'a diana ike uri omu ke asu mola mala omu ko esu uei waaite. !Ha'ike! Omu ke asu oto aena aana omu tohungai mwa'e-mwa'e to'ohuu huni pe'ire.

³ Na mwaanie omu ha'apaina'a'omu maraamiu mala mo aalaha. Urine e ka'a kohi ike, ta'e e diana oto liutaa uri omu ke haata'inie nga tala diana hunire aana ii'onga diana i'omu, hunie kire ke sai lae i suli'omu mala mo sipu e sai lae i sulie kakali sipu nge ko lio i sulire. ⁴ Na maholo nge Na'ohai Kakalihe haahie mo sipu kei ooli mei, nge ingeie ke si niie waaite e tohungai menikulu'e huni'omu, na mei waaite ngeena e sa'a mango ike lo'u aana nga maholo.

⁵ Oto lo'u huni'omu mo saanau, omu ke totola i sulie mo rato. Na oto ahutemiu, omu ke mani ha'amwai-mwei'a'omu na omu ke pe'i-pe'i'omu heiliu. Aana mo Uusu-uusu Maa'i e unue uri, *A God e ka'a saeto'o aana ike iini ko too-too'ha'inie maraana, ta'e ko haahaata'inie manata-diananga ingeie hunie mo iini ko ha'amwai-mwei'ara.* *Proverbs*

3:34 ⁶ Oto omu ke ha'amwai-mwei'a'omu na omu ke ii'o i mamalutana God Hahu'ana Nanama, na ingeie kei haro ha'apaina'a'omu taane aana tohungana maholo hunie. ⁷ Oto omu ke ne'ie ahutana mo tolahi'anga i'omu i laona nimana, aena aana ingeie oto ko lio i suli diana aamiu.

⁸ Ta'e maelonga paine i'omu ngeena, a Pwelu Eero-eero, ko talei lae kali-keli'omu oto mola tarau huni waeli'omu. Ingeie ngeena domana oto nga laeon ko lae pe'i tea paine aana ko lio hunie nga iini huni oonomie. Oto omu ke lio-lio diana talamiu, na omu ke kineta'inie tolahamiu mwaanie aaelanga. ⁹ Omu ke ha'a-a'aila'aa hiiwalaimolinge i'omu na omu ke uure ma'uta'a honosie mo malaahonga aana aaelanga na ahutana mo esunge aaela a Satan. Aana

omu saie uri ta'a-ta'a taungei aasanga nge ko hite aamiu ngeena ko lae no'one hunie ahutana mo iinoni nge kire hiiwalaimoli aana ta'e-ta'ena nga leu kire ii'o aana i laona walumalau. ¹⁰ Maholo ienini, omu ko sapesalu mola hunie kele maholo o'oru'e, ta'e a God e manata diana huni'omu oto liutaa. Ingeie ni oto e soi'omu huni lado pe'ie a Kraes na huni ii'o pe'ie aana manikuluha'ana nge e sa'a mango ike lo'u aana ta'ena nga maholo. Oto a God maraana kei ha'asusue taane hiiwalaimolinge i'omu na kei niie nanamanga huni'omu hunie omu ke uure ma'uta'a tarau mala iini e ne'i rato oto aana oodo-oodonga. ¹¹ Kie ke paalahea God haahie nanamanga ingeie e sa'a mango lo'u. Iau, ke urine oto.

Mei Wala Ni Saediananga

Ooreta A Pita

¹² Ngaeta aasikaelu aana hiiwalaimolinge nge nou sai noruto'o aana liutaa, nge a Saelas, na ingeie ni oto e pe'ieu huni uusue kele uusu-uusu o'oru'e ie huni'omu. Uusu-uusu ie nou uusue mola huni ha'ananau'omu na huni ere ha'asusu'omu uri hahu'ana manata-diananga a God huni'omu ke ii'o oto tarau pe'i'omu ma'alana nga taa ke rau-reu lo'u eemiu. Oto omu ke ii'o susu oto aana.

¹³ Mo iini a God e lio hilisire hunie soi-haada'inge mai i Rom† kire ko niie no'one

---

† 5:13 5:13 Erenga ni Krik e unue uuri, “iini lio-hilisilana e lae i Babilon.” Ta'e mo wala ngeena ngaeta tala kire sai ere mumuni aana mwaanie mo maelonga aana soihaada'inge. Kira hiiwalaimoli aana maholona kire rongo saie taane uri a Pita ko ere mumuni i sulie huilume paine i Rom.

saediananga ikire wau huni'omu. Na a Mak iini domana oto nga kaleku, ko niie no'one wau saediananga ingeie huni'omu. ¹⁴ Oto saeku hunie omu ke mani hele ki'i heiliu† mala mo he'imalahune maa'i.

No ko aarenga'i talamiu mo iinoni a Kraes uri hanuelamanga ingeie ke ii'o pe'ie ahutemi mango.

---

† **5:14** 5:14 Erenga ni Krik e unue uri kire kei “nono pe'ire hailiu” oto mala tolahada, ta'e aana mo henue hunge si'iri tolaha ni hele-ki'inge e oolisie oto tolaha ni nononga ngeena. Ma'alana e urine, ta'e tolaha ni nononga ngeena e ii'o ue hule si'iri aana ngaeta mo henue kara'inie i Israel.

**Tataroha Diana i Sulie Aalaha Ikie a Jisas
Kraes
The New Testament in the Sa'a language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Sa'a**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sa'a

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

755c0440-93fa-5020-9311-ff68dce92d1d